

Klima- og miljødepartementet
Postboks 8013 Dep
Klikk her for å skrive adresse.
0030 Oslo

Vår saksbehandler/tlf.
Eli Ragna Tærum/22037283

Vår ref.
18/13338
Deres ref.
18/1422-

Oslo,
13.02.2019

Ny stortingsmelding om kulturminnepolitikken - Invitasjon til å komme med innspill og bidrag

Forskningsrådet viser til Klima og miljøministerens brev av 18. november 2018, og takker for muligheten til å komme med innspill til den kommende stortingsmeldingen om kulturminnepolitikken. Forskningsrådet vil avgrense våre innspill til å omhandle forskningens rolle og betydning for kulturminnepolitikken.

Kulturminneforvaltningen påvirker og påvirkes av ulike faktorer i samfunnet. Ny kunnskap om kulturminner, kulturmiljøer og kulturlandskap, endringsprosesser, bruk, verdiskaping og forvaltning krever forskning. Dette er et viktig, spennende og sammensatt felt der forskning kan bidra med viktige innspill til en kunnskapsbasert kulturminnepolitikk.

1. Bærekraft kulturminneforvaltning - Globale og nasjonale perspektiver

FNs bærekraftsmål peker spesifikt på behovet for å styrke innsatsen for å verne om og sikre verdens kultur- og naturarv (Mål 11 Bærekraftige byer og samfunn, underpunkt 4), samtidig som verden må gå sammen på nye måter for å nå verdenshistoriens tøffeste mål (Mål 17 Samarbeid for å nå målene). Bærekraft er et vidt begrep som fanger ulike aspekter og tilnærminger og er verdens felles arbeidsplan der alle må bidra til å nå målene, både nasjonalt og globalt. FNs bærekraftsmål kan ses på som en operasjonalisering av bærekraft knyttet til 17 målområder. Disse områdene representerer de viktigste globale samfunnsutfordringer verden står overfor, der kulturhistoriske verdier er relevant i flere sammenhenger. FN erkjenner at det er nødvendig å investere i ny kunnskap og ny teknologi for å nå målene, og understreker betydningen av at utfordringene må møtes på tvers av land, institusjoner, fag, temaer og sektorer.

Forskningsrådets bærekraftstrategi (2017) synliggjør hvordan vi vil følge opp bærekraftsagendaen og bidra til å nå FNs bærekraftsmål. Et sentralt element er hvordan Forskningsrådet vil legge til rette for å utvikle forskning og innovasjon for å møte utfordringene. Strategien tar utgangspunkt i nasjonal kompetanseutvikling, og samtidig bygger den på erkjennelsen av at utfordringene er globale og krysser

landegrenser. Norge trenger tilførsel av ny kunnskap for å kunne finne løsninger på nasjonale utfordringer. Samtidig trenger vi mer samarbeid internasjonalt; se eget punkt om internasjonalt samarbeid om kulturminneforskningen. En bærekraftig samfunnsutvikling krever at det legges til rette for et godt samspill mellom forskning, næringsliv og forvaltning for at ny kunnskap og nye bærekraftige løsninger skal gi snarlige samfunnseffekter. Bærekraftsstrategien legger vekt på kulturarv særlig i disse sammenhengene:

- *Reduserte klimaendringer og gode tilpasningstiltak.*
Det er behov for ny kunnskap om sammenhenger mellom endringer i klima, natur, kultur og samfunn.
- *Rikt naturmangfold, bevaring av økosystemer og redusert miljøpåvirkning.*
Vi trenger ny kunnskap for å bevare naturmangfold og kulturmiljøer, sikre økosystemtjenester og ivareta den positive betydningen et godt miljø har for helse og livskvalitet. Videre bør kunnskap bidra til en samfunnsutvikling og et næringsliv som tar hensyn til miljøet og tålegrenser.
- *Bærekraftige byer, regioner og transportsystemer.*
Ny kunnskap er viktig for bl.a. å forvalte kultur- og naturarv, motstandsdyktighet mot katastrofer, avfallshåndtering, miljøhensyn, grøntområder og offentlige rom.

2. Nasjonale utfordringer

"Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning 2019-2028 (Meld. St. 4. (2018-2019))" gir viktige overordnede føringer. Dokumentene "Klima- og miljødepartementets prioriterte forskningsbehov (2016-2021)", som angir viktige føringer og spesifiseringer for kunnskapsbehov på miljøområdet, og "Klima- og miljødepartementets kunnskapsstrategi 2017-2020" som tydeliggjør KLDs sektoransvar og sektorovergripende ansvar på dette forskningsområdet, er begge sentrale mht. rammer for kulturminneforskningen.

KLD vektlegger miljøets betydning for menneske og samfunn, der tilgang på kulturhistoriske verdier natur- og friluftsområder og opplevelse av landskap bidrar til god helse og trivsel. I tillegg utgjør slike verdier et viktig grunnlag for verdiskaping miljømessig, kulturelt, sosialt og økonomisk. Det er nødvendig med kunnskap om den samfunnsmessige betydningen av ivaretagelse av kulturhistoriske verdier og slik at de blir tillagt tilstrekkelig vekt i relevante prosesser i ulike sektorer og på ulike forvaltningsnivåer. Dette innebærer behov for økt kunnskap om kulturarvens miljømessige, kulturelle, sosiale verdi og samfunnsøkonomiske betydning, dens betydning som ressurs i en bærekraftig utvikling, og perspektiver knyttet til bruk, vern og verdiskaping.

3. Forskningsrådets - rolle og aktør

Forskningsrådet har et ansvar for forskning på problemstillinger som er viktige for utvikling av norsk kulturminnepolitikk for å nå nasjonale miljømål og internasjonale forpliktelser. Forskning må ta inn over seg samfunnsutfordringene, legge til rette for tverrsektoriell kunnskapsutvikling, ha relevans for forvaltningen, bidra til relevant brukervedvirkning og at resultatene formidles på en god måte.

Forskning på kulturhistoriske verdier inngår i en rekke av Forskningsrådets virkemidler og er ofte integrert i en større kunnskapssammenheng. Dette gjenspeiler kulturminnenes plass i samfunnet som selvstendige elementer, men også som en integrert del av en større helhet og med betydning for større samfunnsutfordringer. Kulturminner, kulturmiljøer og kulturlandskap står ovenfor store kunnskapsutfordringer knyttet til samfunnsendringer og vern og bruk, til nye bærekraftige løsninger og

til verdiskaping, utvikling og tilgang. Klima- og miljøendringer kan gi irreversible skader og tap av kulturminner og hvor kunnskap om konsekvenser, ansvar og bevaring er sentralt. I en internasjonal sammenheng er det utfordringer også med beskyttelse og sikring av kulturminner.

Strategiske innspill – behov for samarbeid og sammensatt kunnskap

Forskningsrådet skal bidra til forskning av høy kvalitet, utvikling av relevant kunnskap for å møte sentrale utfordringer i samfunn og næringsliv og samhandling i FoU-systemet nasjonalt og internasjonalt. Kunnskapsutfordringene knyttet til kulturhistoriske verdier i et komplekst samfunn krever forsknings- og innovasjonsinnsats på tvers av fag, institusjoner, samfunnssektorer, herunder ulike aktører innenfor næringsliv, offentlig sektor og sivilsamfunn. Forskning om kulturminneforvaltning vil i økende grad skje i møtepunktene mellom fagområder der ny kunnskap for forvaltning, vern, bruk og næringsutvikling utvikles.

Oversikt over Forskningsrådets sentrale programmer og satsinger med relevans for kulturminneforskningen

(Hvis ønskelig kan Forskningsrådet lage tekstbokser for ett eller flere av prosjekteksemplene det er vist til i programomtalene)

[-MILJØFORSK - Miljøforskning for en grønn samfunnsomstilling](#) skal gi økt kunnskap om sentrale miljøutfordringer, og gi forvaltning, næringsliv og samfunnet et bedre grunnlag for å treffe kunnskapsbaserte beslutninger. Programmet har et ansvar for forskning på kulturminner og kulturmiljøer. Dette gjenspeiles i programmets arbeid, dels ved målrettede utlysninger mot kulturhistoriske verdier, dels utlysninger der kulturminner inngår som en deltematikk i større kunnskapsutfordringer. Dette knytter seg bl.a. til sammenheng mellom kulturmiljøer og naturmangfold, urbanisering, arealendringer og bærekraftig utvikling. Programmet vektlegger fler- og tverrfaglig forskning og arbeider for å stimulere til samarbeid mellom fagmiljøer og til brukermedvirkning og kommunikasjon. Samtidig som internasjonalt samarbeid vektlegges.

Kulturminner og kulturmiljøer er høyt verdsatte miljøgoder. De gir tilhørighet, muligheter for verdiskaping og vekst innenfor ulike økonomiske sektorer, og de kan bidra til en miljømessig bærekraftig utvikling. Samtidig står kulturhistoriske verdier overfor alvorlige trusler. Dette handler blant annet om manglende ivaretagelse, klimaendringer, press på arealer og urbanisering. Vi trenger økt kunnskap om bruk og forvaltning av kulturminner og kulturmiljøer som ivaretar helhetlige bærekrafts-perspektiver og verdier i møte med viktige samfunnsutfordringer. Vi trenger ny kunnskap om tiltak og virkemidler for å ta vare på kulturhistoriske verdier og forvalte hele økosystemer. Kunnskapsutfordringene er store og må møtes med et samfunnsperspektiv med vekt på bærekraftig bruk og vern av kulturminner, kulturmiljøer og kulturlandskap, om hvordan forvaltningen kan ivareta kulturhistoriske verdier og naturmangfold også i større sammenhenger i samfunnsutviklingen.

Noen prosjekteksempler fra MILJØFORSK:

- Kulturminner i kystsonen. Overvåking, forvaltning og bevaring av lokaliteter, miljøer og landskap under press fra klimaendring og utbygging
- Bærekraftig bytransformasjon - gjenbruk, tilpasning og nyskaping av eldre industrianlegg i historiske byer
- Bygge tillit til miljøpolitikken som katalysator for en grønn overgang
- Verdiendringer: Verdsetting av kultur- og miljøgoder for helhetlig analyse og forvaltning
- Bærekraftig verdiskaping i verdensarvområder og andre beiteområder med store verdier og uutnyttede potensiale knyttet til utmarksressursen

- Kulturminneruter - nye utfordringer ved virkemiddelbruk og samarbeidsformer i kulturminneforvaltning
- Fra fragmentert til integrert landskapsforvaltning. Betydningen av grønn kulturarv og følger for framtidig politikk og praksis

Programplanen for MILJØFORSK har et eget avsnitt for kulturminneforskning

"Kulturminner og kulturmiljøer

- Kulturminner og kulturmiljøer er møteplasser mellom fortid, nåtid og fremtid. De utgjør en viktig kilde til kunnskap om tidligere tiders livsvilkår. Kulturhistoriske verdier danner grunnlag for stedsforståelse, identitet, tilhørighet, opplevelse og livskvalitet. De gir mennesker forankring i tid og rom og bidrar til å styrke det sosiale og kulturelle fellesskapet. Kulturmiljøet er formet i et samspill mellom økologisk og kulturell dynamikk. Fysiske spor i landskapet etter sosiale og kulturelle aktiviteter bidrar til innsikt i hvordan miljøet er tatt i bruk og forvaltet opp gjennom tidene. Den historiske dimensjonen synliggjør ulike levemåter og levekår og bidrar også til en forståelse for det kulturelle mangfoldet, for eksempel knyttet til kystkultur, landbruk, samisk kultur, urban utvikling og grøntanlegg. Kulturminner og kulturmiljøer utgjør også viktige ressurser for verdiskaping, for eksempel knyttet til turisme, gode bomiljø og steds- og regional utvikling.
- En rekke forhold som er skapt av naturen og samfunnet, påvirker kulturhistoriske verdier, som klimaendringer, ressursuthenting, infrastrukturbygging, sentralisering, urbanisering og sosiale, kulturelle og politiske forhold. Dette stiller krav til en mer helhetlig og kunnskapsbasert forvaltning. Effekter av globalisering, markedsendringer og store folkeflyttinger er lite dekket av kulturminneforskningen. Noen områder krever særlig oppmerksomhet. Det gjelder ikke minst byer og tettsteder, som tiltrekker seg en stadig større del av befolkningen og som legger press på kulturminner og kulturmiljøer. Konsekvensene av komplekse planprosesser knyttet til boligbygging, arealbruk og transport påvirker også kulturmiljøene. Kulturminner fra både eldre og nyere tid i store marine områder og landområder langs kysten er mangelfullt kartlagt. Norge har også et spesielt ansvar for å ivareta samisk kulturarv.
- Interessen for kulturminner har endret seg fra bevaring av enkeltmonumenter til i større grad å rette oppmerksomheten mot sammenhenger mellom kulturminner og konteksten de inngår i. Også internasjonalt er det en utvikling i retning av at kulturarven sees som en ressurs for verdiskaping, i samfunnsutviklingen og i et mer helhetlig miljø- og bærekraftsperspektiv.

Forskningsbehov

- Kunnskap for politikkutvikling og forvaltning, rammeverk og bærekraftig bruk og vern av kulturminner og kulturmiljøer i et helhetlig samfunnsperspektiv
- Effekter av endringer på kulturminner og kulturmiljøer knyttet til for eksempel en bærekraftig byog tettstedsutvikling, klimaendringer og arealendringer
- Kulturminnenes betydning for forståelse, identitet, sosialt samhold, integrasjon og synliggjøring av fellesverdier i et samfunn preget av mangfold
- Verdiskaping gjennom bærekraftig bruk av kulturhistoriske verdier, for eksempel langs kysten, i samiske områder og i byer og tettsteder
- Metodeutvikling for kulturmiljøkartlegging og -overvåking"

- SAMKUL - Samfunnsutviklingens kulturelle forutsetninger skal finansiere forskning om de kulturelle forutsetningene for dagens samfunn og samfunnsutvikling. Forskningen skal styrke og utvide kunnskapsgrunnlaget for å gjøre samfunnet bedre rustet til å møte store utfordringer. SAMKUL-programmet skal bidra til forskning om viktige samfunnsutfordringer gjennom analyser av deres kulturelle forutsetninger med utgangspunkt i at samfunnsutviklingen i stor grad preges av kulturelle forutsetninger, hvor kultur er forstått som den horisonten ulike individer og grupper tenker, kommuniserer og agerer innenfor. Dette omfatter menneskers språk, praksis- og uttrykksformer, normer, verdier, ideer og adferd og gir rammer og muligheter for hva som kan tenkes og hvordan man kan handle i verden. Kultur kan slik fungere som forutsetning for samfunn og samfunnsutvikling. Samtidig gjenskapes og endres kulturer gjennom den samfunnsutviklingen de er med på å legge premisser for.

Prosjekteksempel fra SAMKUL:

- Prosjektet Future North har reist og forsket i Skandinavias nære nord og Arktis i fire år med det formål å undersøke forholdet mellom landskapsutvikling og sosial utvikling. Fokusområdene har vært Kola halvøya, den norske Barentshavskysten og Svalbard.

- [KLIMAFORSK – Stort program for klimaforskning](#) skal føre til fremragende forskning og kunnskap om klima til beste for samfunnet. Det er behov for kunnskap om hvilke effekter som kan forventes på kulturminner og kulturmiljøer, hvor betydelige de vil bli, og hvordan de best kan forebygges. Dette inkluderer behov for kunnskap om energieffektivisering og energiomlegging i bygg, og kunnskap for å få mer nøyaktige estimater av konsekvenser av klimaendringer på det bygde miljø, herunder kulturminner og kulturlandskap, og for virkemidler og tiltak som kan redusere risiko for skader. Klimaendringer vil ha effekter på kulturminner, og det er ressurseffektivt av og til å bevare istedenfor å bygge nytt.

Prosjekteksempel fra KLIMAFORSK:

- Et eksempel på praktisk rettet forskning er CulClim-prosjektet, der det var uenighet mht. oppgradering av verneverdige bygårder i Oslo, og hvor prosjektet endte med at det nå er utviklet en veileder: <https://www.forskningsradet.no/prosjektbanken/#/project/NFR/235617>. Slike konfliktfelt kan være en viktig utfordring for kulturminnepolitikken.

- [POLARPROG – Polarforskningsprogrammet](#) inkluderer forskning på Klima og miljø, med mål om økt kunnskap om prosesser som styrer polare klima- og miljøendringer, og effekten de har på miljø og samfunn. Dette inkluderer mennesker og kulturminner og kunnskap om sårbarhet og tilpasning til de klima- og miljøendringene som i ulik grad skjer innen samfunn i polare strøk er nødvendig. Forskning på historie og kulturminner er viktig for å forstå menneskenes historiske fortid og samtid, men også samfunnsutvikling i nær fremtid. Det er særlig forskningsbehov for å styrke kunnskapsgrunnlaget om konsekvenser av klimaendringer på arktiske samfunn og styrke grunnlaget for forvaltning av kulturminner i polarområdene.

- [BIONÆR - Bærekraftig verdiskaping i mat- og biobaserte næringer](#) inkluderer landbruksnæringenes kulturlandskap, utmark, bygninger og tilførende kultur og tradisjon, med tanke på miljøkvaliteter og verdiskaping, herunder reiseliv. Reiseliv basert på natur og kultur må tilføres kunnskap som bidrar til profesjonalisering, økt innovasjonsevne og større lønnsomhet. Innenfor kulturbasert næringsutvikling og verdiskaping er bevaring av kulturlandskap, fellesgoder, identitet og livskvalitet sentrale utfordringer.

- Det er flere satsinger og virkemidler som bidra til relevant forskning for kulturminnefeltet, bl.a. fri prosjektstøtte Humaniora, Offentlig sektor – Phd-ordning og programmet for Samisk forskning. Det vises til [Prosjektbanken](#) for full oversikt.

- I Forskningsrådets nye [Nordområdestrategi \(2019\)](#) Forskning og innovasjon i og for nord, vektlegges at nordområdene er spesielle, både i regionalt, norsk og globalt perspektiv. Klimaendringer, rike naturressurser og geopolitiske forhold tilsier økt oppmerksomhet om nordområdene. Det trengs en strategi for å utvikle forskning og innovasjon som støtter opp om bærekraftig forvaltning, samfunns- og næringsutvikling. De mange arenaer hvor natur og kultur spiller på lag og gir utgangspunkt for opplevelser og reiseliv og næringsutvikling. Samfunnsutvikling i nordområdene vil kreve økt kunnskap om samiske utfordringer. For å få til god samfunns- og næringsutvikling trengs det mer kunnskap om klimaendringers effekt på det fysiske naturmiljøet. Slike forhold truer bosetting, arealbruk, kulturminner og infrastruktur.

Internasjonalt samarbeid

Internasjonalt samarbeid er viktig for å løse samfunnsutfordringer; skape mer innovativ, samfunnsnyttig og fremragende forskning; fremme utviklingen av norsk næringsliv og eksport; øke kapasiteten i norsk forskning – og pådriverrolle for omstilling; forskningsdiplomati; og å fremme Norge som kunnskapsnasjon.

I Langtidsplan for forskning og høyere er det et sentralt mål å øke norsk deltakelse i EUs rammeprogrammer Horisont 2020 (2014-2020) og Horisont Europa (2021-2027). Mer informasjon her:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/9aa4570407c34d4cb3744d7acd632654/no/pdfs/stm201820190004000dddpdfs.pdf>

➤ *EUs rammeprogrammer for forskning og innovasjon - Horisont 2020 og Horisont Europa*

EUs pågående rammeprogram for forskning og innovasjon, Horisont 2020, er delt inn i tre hovedområder, kalt søyler eller pilarer: 1) Fremragende forskning, 2) Industrielt lederskap (også kalt konkurransedyktig næringsliv) og 3) Store samfunnsutfordringer. Målene i langtidsplanen sammenfaller godt med de tre pilarene. Også forslaget til nytt rammeprogram for forskning og innovasjon, Horisont Europa, er foreslått strukturert i tre pilarer: 1) Åpen vitenskap (herunder virkemidlene for fremragende forskning), 2) Store samfunnsutfordringer og konkurransedyktig næringsliv og 3) Åpen innovasjon.

Forskningsrådet legger gjennom sitt arbeide med nasjonale porteføljer og aktiviteter til rette for økt norsk deltakelse. Resultater fra tidligere aktivitet i EU viser at sterke nasjonale plattformer er en forutsetning for å lykkes.

Sentralt i begge programmer er bærekraftig utvikling og klima, der deler av programmene er brukerstyrt. Andelen av det totale budsjettet som skal gå til klima er 35 prosent. Norske forskere i samarbeid med offentlig sektor og bedrifter utnytter de mange mulighetene i Horisont 2020 innenfor ulike tema innen miljø- og klima, bl.a. kulturarv, naturmangfold og økosystemtjenester, sirkulær økonomi, forurensning, klima og jordobservasjon. Det er stor grad av tverrfaglighet i prosjektene, og i flere utlysninger og prosjekter er forskning på kulturarv koblet til ulike tema, bl.a. ulike samfunnsutfordringer og tema innen miljø- og klima nevnt ovenfor. Norske miljø- og klimaforskere har alltid hatt stor suksess i EUs forskningsprogrammer.

Prosjekteksemples:

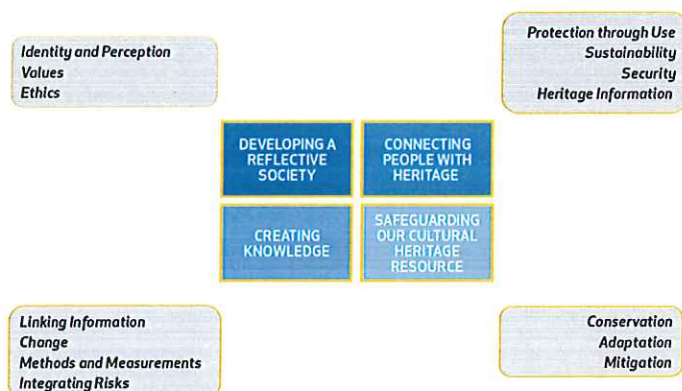
- Vestfold Fylkeskommune og OsloMet deltar i et nytt EU-prosjekt HYPERION som skal utvikle verktøy for forvaltning, brukere og beslutningstagere som kan forutsi hvilke konsekvenser økte klimaendringer og hyppigere ekstremvær har på kulturminner. Slottsfjellsområdet i Tønsberg er her ett av fire testområder i prosjektet.
- NMBU og Magma Geopark deltar i EU-prosjektet RURITAGE som har som mål å utvikle verktøy og strategier for bærekraftig og økonomisk utvikling av utkantstrøk gjennom seks hovedområder; lokal mat, pilgrimsruter, landskap, naturkatastrofer, kunst & festival og migrasjon.

➤ *Joint Programming Initiative in Cultural Heritage and Global Change (JPI CH) - JPI Kulturarv og globale endringer www.jpi-culturalheritage.eu*

JPI Kulturarv skal utvikle ny forskningsbasert kunnskap som bidrar til bærekraftig bruk og forvaltning av kulturarven. Kulturarven står overfor store utfordringer i et samfunn i rask endring og med økende globalisering. Det gjelder blant annet ulike aspekter knyttet til vern og bruk, til konsekvenser av klima- og miljøendringer, risiko knyttet til krig og konflikter og til behovet for strategier for å sikre kulturarv i et langsiktig perspektiv. Kulturarven har stor betydning for folk og samfunn og bidrar blant annet til verdiskaping i bred forstand; miljømessig, kulturelt, sosialt og økonomisk.

Gjennom det europeiske nettverket JPI Kulturarv, som arbeider med å koordinere forskning og innovasjon på kulturarv på tvers av Europa, har Norges miljøforskingsprogram deltatt i flere utlysninger relatert til kulturarv og bidratt til å etablere en rekke flernasjonale prosjekter. JPI-en har også bidratt til forskernettverk som i neste omgang har søkt til Horisont 2020.

JPI Kulturarv skal bidra til å styrke det internasjonale samarbeidet både mht. strategi og kunnskapsutvikling innenfor kulturarvsfeltet. Deltakelsen bidrar også til å styrke det norske forskningssystemet og til å mobilisere nye forskningsmiljøer og brukergrupper. Nasjonalt bidrar både den nasjonale nettverksgruppen og Forskningsrådets nettside for JPI Kulturarv til kommunikasjon og samhandling. JPI-ens strategiske agenda kan illustreres slik:

JPI Kulturarv ble opprettet i 2009 etter initiativ fra Italia, og 20 land deltar i samarbeidet. KLD er ansvarlig departement for JPI Kulturarv. Forskningsrådet ivaretar de utøvende funksjonene overfor forskersamfunnet. Det er et tett samarbeid mellom det nasjonale og det internasjonale arbeidet på fagområdet.

Prosjekteksempel fra JPI Kulturarv, fra utlysningen Heritage Plus:

- *"Planning Impact on the Cultural Heritage"* (PICH) omfatter tre studier for hvert av de fire landene, Nederland, Italia, Storbritannia og Norge. Her studeres historisk bykjerne, transformasjon av bynære industriområder og utvikling av bylandskapet. Den norske studien omfatter den verdifulle bryggerekken i Kjøpmannsgata i Midtbyen, som også representerer et av de viktigste bybildene i Trondheim.

Forskningsrådet arbeider for at grunnlaget for kulturminnepolitikken skal bli best mulig kunnskapsbasert gjennom målrettet forskning på kulturhistoriske verdier og ved at kulturminner er integrert i flere sammenhenger. Vi ønsker å spille en aktiv rolle i denne kunnskapsutviklingen og ser fram til den nye stortingsmeldingen. Vi ønsker å bidra til arbeidet og kan gjerne komme med utfyllende informasjon eller innspill hvis ønskelig.

Med vennlig hilsen
Norges forskningsråd

Vidar Skagestad
Avdelingsdirektør
Område for ressursnæringer og miljø

Eli Ragna Tærum
Spesialrådgiver